

I 4396

5889.

Saarlaste
uus Kalender

ehf

Gäht-raamat

1885

aasta pääle.

Kurejaare linnas.

trükitud „Kurejaare Nädalilehe“ trükittojas.

Wille aha

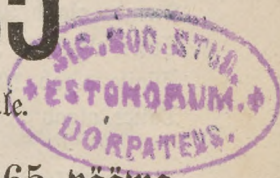
Saarlaste uus Kalender

ehf

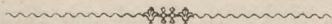
Wäht-raamat

1885

aasta pääle.

Sel aastal on 365 pääwa.

Kurejaare linnas.

trükkitud „Kurejaare Nädalilehe“ trükkikojas.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 18 Сентября 1884 г.

Arhiivraamatukogu

38489

Märkide ja lühendatud sõnade seletus.

☉ noor kuu.

☾ esimene weerand.

☾ täis kuu.

☾ viimne weerand.

Р. = püha. — p. = pääw ja pärast. h. = homiku. — l. = lõunat. — ö. = öhtu. — e. = enne. — k. = kell. — t. = tund. — m. = minut.

Alasta aegade hakatused.

Kewade algab 8. Jaastu-kuu p., k. 12 l.

Suvi algab 9. Jaani-kuu p., k. 9 e. l.

Sügis algab 10. Mihkli-kuu p., k. 11 p. l.

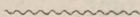
Talwe algab 9. Jõulu-kuu p., k. 5 p. l.

Pääwa- ja kuu-warjutamised.

Sel aastal on kaks pääwa- ja kaks kuu-warjutust, kellest meie maal üks kuu-warjutamine näha on. Kuu tõuseb sel päawal aga pärast warjutamise hakkatust. See warjutamine on 18. Jaastu-kuu p. ja hakkab kell 4, 29 min. p. l. ja lõpeb kell 7, 40 min. p. l.

Maa arwamised.

	Nastad.
Maailma loomiseft arwatakse	5884
Jeesuse Kristuse sündimisest	1885
Tartu linna ehitamisest	855
Sakslaste Viivimaale tulemisest	726
Tallinna linna ehitamisest	666
Püssirohu leidmisest	505
Trüfikunsti leidmisest	445
Õimesest wafraha tegemisest	405
Luteruse usu meie maale tulemisest	368
Õimesest Gestickeeli raamatu trükkimisest	332
Õimesest hõberubla tegemisest	240
Peeterburi linna alustamisest	182
Gestlaste Wene walitsuse alla saamisest	173
Sinodi asutamisest	163
Tartu ülikooli asutamisest	83
Prantslaste Wenemaal käimisest	72
Saarlaste maa talurahwa priikslastimisest	68
Rõugete panemise hakatusest	52
Üleüldise wäcteenistuse hakatusest	12
Reisri härra Aleksander III. walits. hak.	4
Reisri härra Aleksandri III. kroonimisest	2
Õimese Gestickeele aealehe Saaremaal wäl- jaandmisest	2

Jaanuar.

Sel kuul on

Nääri pääw. Kristuse ümberlõikamisest. Luuk. 2, 21.

**1 Teisip.	Nääri pääw.	Külmad
2 Resknäd.	Abel, Set	ilmad.
3 Neljap.	Enok	
4 Keede	Metusala	 10, 7' e. l.
5 Laup.	Simeon	

Kolme Run. p. Targad homiku maalt. Matt. 2, 1—12.

**6 Pühap.	3 Run. püh.	Lumesadu.
7 Esmasp.	Melchior	
8 Teisip.	Erart	
9 Resknäd.	Kaspar	Pilwefed
10 Neljap.	P a a w l i p.	ilmad.
11 Keede	Higinius	
12 Laup.	Rein	 2, 56' e. l.

Þ. p. 3. Run. p. 12 aast. Jeesus templis. Luuk. 2, 41—52.

13 Pühap.	Hilarius.	Selge
14 Esmasp.	Robert	külm.
15 Teisip.	Saak	
16 Resknäd.	Eromann	

31 püüwa.

Nääri-fuu.

17 Neljap.	Tõnise päew	
18 Reede	Saara	☉ 5, 49' p. l.
19 Laup.	Reedo	

9. P. e. Kr. ülest. p. Töötetijad wiinamäel. Matt. 20, 1—16.

20 Pühap.	Jab. Sebast.	
21 Esmasp.	Agnes	Duleb
22 Teisip.	Wintsent	
23 Kolmnäd.	Emerentia	rohkeste
24 Neljap.	Timoteus	lund.
25 Reede	Paawli ümb.	
26 Laup.	Hans	☾ 12, 8' e. l.

8. P. e. Kr. ülest. p. Külwajast. Luuf. 8, 4—15.

27 Pühap.	Chrysostomus	
28 Esmasp.	Kaarel	Kaunis
29 Teisip.	Samuel	külmad
30 Kolmnäd.	Ann	ilmad.
31 Neljap.	Polikarpus	

1. tõuseb päike kell 8, 40 min., läheb looja kell 3, 38 min.

11.	—	—	8, 25	—	—	—	4, 0	—
21.	—	—	8, 5	—	—	—	4, 23	—

Weebrutar.

Sel kuul on

1	Reede	Anna	
*2	Laup.	Küünla p.	(Wõi nädal.) Karja lafkm. p.

Paastu pühap. Kristuse kannatamisest.
Luuf. 18, 31—43.

3	Pühap.	Hanna	☉ 3, 52' e. l.
4	Esmasp.	Veronika	
5	Teisip.	Wastla pääw	Tuulſed
6	Reſknäd.	Tuha pääw	ja
7	Neljap.	Rikard	lumesadused
8	Reede	Salomon	pääwad.
9	Laup.	Apollonius	

1. Pühap. paastus. Kristust kiusatakse.
Matt. 4, 1—11.

10	Pühap.	Paulina	☾ 12, 1' p. l.
11	Esmasp.	Karolina	
12	Teisip.	Koosa	Selged
**13	Reſknäd.	Walwe pääw	(1. Kwatember.)
14	Neljap.	Walentin	ja külmad
15	Reede	Israel	ilmad.
16	Laup.	Juula	

Märts.

Sel kuul on

1 Reede	Albinus	2. Reisri herra
**2 Laup.	Lomisa	trooni pär. pääw.

4. Pühap. paastus. Kristus sündis 5000 meest.
Joann. 6, 1—15.

3 Pühap.	Runifunda	
4 Esmasp.	Adrian	 7, 7' p. l.
5 Teisip.	Meta	
6 Kolmnäd.	Gotwrid	Sula
7 Neljap.	Perpetua	ilmad.
8 Reede	Miff	
9 Laup.	Prudentius	Rew. h. k. 10. h.

5. Pühap. paastus. Jeesust misatakse kividega.
Joann. 8, 46—59.

10 Pühap.	Jenni	
11 Esmasp.	Konstantin	D 6, 53' p. l.
12 Teisip.	Gregor	
13 Kolmnäd.	Ernst	Pilwine
14 Neljap.	Mathilde	ja paks
15 Reede	Lugus	
16 Laup.	Gabriel	lume sadu.

31 pööra.

Vaastu=kuu.

6. Püh. p. Kristuse sisseõitmisest. Matt. 21, 1—9.

**17 Pühap.	Palmipund.p.	
18 Esmasp.	Patricius	☉ 6, 10' p. l.
19 Teisip.	Joosep	
20 Keisnäd.	Rupert	Wihma
**21 Neljap.	Suur Neljap.	fadu.
**22 Reede	Suur Reede	
23 Laup.	Theophil	Külmetab.

Lihawõtte püha, Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1—8.

**24 Pühap.	1. Lihawõtte p.	Seitlik ilm.
**25 Esmasp.	2. Lihawõtte p.	
*26 Teisip.	Maanuel	☾ 4, 12' p. l.
*27 Keisnäd.	Gustaw	
*28 Neljap.	Gideon	Tuult ja
*29 Reede	Wilipina	wihma.
*30 Laup.	Abonis	

1. P. p. ülest. p. Kinnipandud uksest. Joann. 20, 19—31.

31 Pühap. | Toots

1.	tõuseb päike kell 6, 23 min., läheb looja kell 5, 56 min.
11.	— — 5, 55 — — — 6, 18 —
21.	— — 5, 26 — — — 6, 41 —

April.

Sel kuul on

1	Õsmasp.	Teodora	Udune 7, 21' e. l. rahe sadu.
2	Teisip.	Teodosia	
3	Reßnäd.	Ferdinand	
4	Neljap.	Ambrosius	
5	Reede	Maßim	
6	Laup.	Cölestin	

2. P. p. ülest. p. Hea karjane. Joann. 10, 11—16.

7	Pühap.	Aaron	Külmetab. D 1, 50' e. l. Behmed ilmad.
8	Õsmasp.	Liborius	
9	Teisip.	Bogislaus	
10	Reßnäd.	Gjefiel	
11	Neljap.	Hermann	
12	Reede	Julius	
13	Laup.	Justinus	

3. P. p. ülest. p. Üüriseje aea päraßt.
Joann. 16, 16—23.

<i>Kerg</i>	14	Pühap.	Tiburtis	Selge ilm.
	15	Õsmasp.	Obadiah	
	16	Teisip.	Karissius	

30 p      .

Jüri-kuu.

17	Reſknäd.	Rudolw	Ⓐ 7, 44' e. l.
18	Neljap.	Walerian	
19	Reede	Tiimon	Niisked
20	Laup.	Sulpitius	ilmad.

4. P. p.   lest. p. Kristuse   raminemiseſt. Joann. 16, 5—15.

21	Pühap.	Siim	
22	��smasp.	Cajus	
23	Teiſip.	Jüri p������.	9. t��lwa n��d.
24	Reſknäd.	Albert	
25	Neljap.	Markuſe p.	Ⓐ 10, 13' e. l.
26	Reede	Etſekias	
27	Laup.	Anaſtaſius	

Tuulene.

Soe ilm.

5. P. p.   lest. p.   igest palumiseſt. Joann. 16, 23—30.

28	Pühap.	Theresia	Ⓐ t��lwa n��d.
29	��smasp.	Raimund	
30	Teiſip.	Erastus	

Wihma.

1. tõuseb päike kell 4, 56 min., läheb looja kell 7, 5 min.
 11. — — 4, 28 — — — 7, 28 —
 21. — — 4, 3 — — — 7, 50 —

1867
 1866

1	Reſknäd.	Wolbri p.	} n ä b a l.	Pilwene
**2	Neljap.	Taewa min.		☉ 4, 47' p. l.
3	Reede	+ leidm. p.		Hea ilm.
4	Laup.	Lorentina		

6. P. p. ülest. p. Rõõmustaja.
Joann. 15, 26, 27, 16, 1—4.

5	Pühap.	Gotthard	} 7. fülwi nädal.	
**6	Esmaſp.	Diitrik		(6. Trooni pär. fünd. pääw.)
7	Teiſip.	Jetta		
8	Reſknäd.	Stanislaus		
9	Neljap.	Rigula p.		☾ 7, 15' e. l.
10	Reede	Rordian		Läheb ikka joemaks.
11	Laup.	Panfratius		

Neli Pühi. Pühast Waimuſt.
Joann. 14, 23—31.

12	Pühap.	Nelipühi	} 6. fülwi nädal.	15. Keisri härre kroonimise p.
13	Esmaſp.	Teine püha		
14	Teiſip.	Kristjan		(2. Kwatember.)
**15	Reſknäd.	Sophia		☉ 10, 1' p. l.
16	Neljap.	Beep		

Lehe=kuu.

31 p      .

17	Reede	Herbert	Müristab
18	Laup.	Cerif	ja wihma.

Kolmainu Jum. p. Jeesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1—15.

19	Pühap.	Philipp	5. f��lwi nädal.	Paras
20	��masp.	Florian		soojad
21	Te��ip.	Triinu		p������.
22	Re��n��d.	Mili		
23	Nel��ap.	Leontine		
24	Reede.	��sther		
25	Laup.	Urbani p.		�� 1, 35' e. l.

1. P. p. 3a. J. p. Rifas mees ja Saatsjarus. Luuk. 16, 19—31.

26	Pühap.	Eduard	4. f��lwi nädal.	Tuult
27	��masp.	Ludolph		ja
28	Te��ip.	Willem		wihma.
29	Re��n��d.	Maximilian		
30	Nel��ap.	Wigand		
31	Reede	Alide		

1. tõuseb p      f    3, 40 min., l      looja f    8, 12 min.
 11. — — 3, 21 — — — 8, 32 —
 21. — — 3, 6 — — — 8, 49 —

Juuni.

Sel kuul on

1	Laup.	Emilia	 12, 12' e. l.
---	-------	--------	---

2. P. p. 3a. J. p. Suurest õhtu söömaajast.
Luuk. 14, 16—24.

2	Pühap.	Emma	} 3. tähtsi nädal.	Heitlikud
3	Esmasp.	Liisu		
4	Teisip.	Bridrika		ilmad.
5	Rektnäd.	Bonifacius		
6	Neljap.	Artus		} 3, 19' p. l.
7	Reede	Lukretsia		
8	Laup.	Medardus		

3. P. p. 3a. J. p. Arakadunud lambast. Luuk. 15, 1—10.

9	Pühap.	Bertram	} 2. tähtsi nädal.	Selged
10	Esmasp.	Flavius		soojad
11	Teisip.	Barnabas		
12	Rektnäd.	Tiina		pääwad.
13	Neljap.	Tobias		
14	Reede	Tetlow		
15	Laup.	Wiidu		 1, 48' p. l.

30 pööwa.

Jaani-kuu

4. P. p. 3a. J. p. Olge armulised. Luuk. 6, 36—42.

16 Pühap.	Justina	I. fühl nädal.	Müristab
17 Esmasp.	Nikander		
18 Teisip.	Homer		ja
19 Keeltnäd.	Kert		
20 Neljap.	Florian		wihma sadu.
21 Keede	Rahel		
22 Laup.	Tiit		

5. P. p. 3a. J. p. Rohkest kala-saagist. Luuk. 5, 1—11.

23 Pühap.	Basilus	E 1, 56' p. I.
**24 Esmasp.	Jaani pööw.	
25 Teisip.	Wiu	Pööwa
26 Keeltnäd.	Jeremias	paiste ja
27 Neljap.	7 magaja pööw	fenad
28 Keede.	Josua	ilmad
*29 Laup.	Peetr. Paawl. p.	

6. P. p. 3a. J. p. Wariseride õigusest. Matt. 5, 20—26.

30 Pühap. | Paawli mäl. p. | ☉ 6, 46' e. I.

1. tõuseb päike kell 2, 58 min., läheb looja kell 9, 2 min.

11.	—	—	2, 58	—	—	—	9, 6	—
21.	—	—	3, 5	—	—	—	9, 3	—

Juuli.

Sel kuul on

1	Õsmasp.	Theobald	
2	Teisip.	Heina-Maar. p.	Wihma
3	Reisnäd.	Kornelius	tuleb
4	Neljap.	Ulrik	
5	Reede	Anselm	rohkeste.
6	Laup.	Hektor	

7. P. p. 3a. J. p. 4000 mehe söötmiseft. Mark. 8, 1—9.

7	Pühap	Demetrius	☾ 1, 50' e. l.
8	Õsmasp.	Kilian	
9	Teisip.	Kirillus	Sojad
10	Reisnäd.	7 wennaste p.	
11	Neljap.	Emmeline	ilmad.
12	Reede	Hindrik	
13	Laup.	Mareti pääm	

8. P. p. 3a. J. p. Wale prohwetiteft. Matt. 7, 15—23.

14	Pühap.	Bonavent	
15	Õsmasp.	Apostl. laht.	☾ 3, 53' e. l.
16	Teisip.	Hermina	

31 pööma.

Heina kuu.

17	Refnäd.	Aleksius	Tuult ja vihma.
18	Keljal.	Rosina	
19	Reede	Haraldus	
20	Laup.	Elias	

9. P. p. 3a. J. p. Ülekohitusest majapidajast. Luuk. 16, 1—9.

21	Pühap.	Daniel	Müristab.
**22	Ösmasp.	Maria Mgä.	☾ 11, 25' p.l.
23	Teisip.	Adelheid	Selged
24	Refnäd.	Christina	
25	Keljal.	Jakobi p.	ilmad.
26	Reede	Anna	
27	Laup.	Martha	

10. P. p. 3a. J. p. Jerusalemma äraritm. Luuk. 19, 41—48.

28	Pühap.	Pantolon	☉ 1, 44' e.l.
29	Ösmasp.	Olewi pööw	
30	Teisip.	Rosalie	Wihmasadu.
31	Refnäd.	Christfried	

1. tõuseb päike kell 3, 19 min., läheb looja kell 8, 52 min.

11.	—	—	3, 36	—	—	—	8, 36	—
21.	—	—	3, 57	—	—	—	8, 15	—

August.

Sel kuul on

1	Neljap.	Pettri wang.	Tuult.
2	Reede	Hannibal	
3	Laup.	August	

11. P. p. 3a. J. p. Wariseerist ja tõlnerist.
Luul. 18, 9—14.

4	Pühap.	Dominicus	D 3, 17' p. l.
5	Esmasp.	Oswald	
*6	Teisip.	Krist. ärašel. p.	Wihma
7	Kesknäd.	Tõnu	
8	Neljap.	Gottlieb	fadu.
9	Reede.	Romanus	
10	Laup.	Lauritsa p.	

12. P. p. 3a. J. p. Kurdist ja keeletumast.
Mark. 7, 31—37.

11	Pühap.	Olga	Segased
12	Esmasp.	Klara	
13	Teisip.	Made	C 6, 55' p. l.
14	Kesknäd.	Eusebius	
15	Neljap.	Ruff. Maar. p.	ilmad.
16	Reede	Isak	

September.

Sel kuul on

15. P. p. 3a. J. p. Mammonast. Matt. 6, 24—34.

1 Pühap.	Elfidius	
2 Esmasp.	Elisa	Soojad
3 Teisip.	Bertha	
4 Kolmnäd.	Meus	☾ 7, 45' e. l.
5 Neljap.	Nathanael	
6 Reede	Magnus	ilmad.
7 Laup.	Regina	

16. P. p. 3a. J. p. Rainslinna surmuf. Luuk. 7, 11—17.

*8 Pühap.	Maria sündm. p.	
9 Esmasp.	Bruno	Wihma
10 Teisip.	Albertine	fadu
11 Kolmnäd.	Gerard	
12 Neljap.	Cyrus	☾ 9, 25' e. l.
13 Reede	Amatus	Udune.
*14 Laup.	Risti ülend.	

17. P. p. 3a. J. p. Wee-töbiseft. Luuk. 14, 1—11.

15 Pühap.	Nikodemus	
16 Esmasp.	Jakobina	Wilud ööd.

30 p      .

Wihkli-kuu.

17	Teisip.	Lambertus	Tuult.
18	Reſkn��d.	T��nts	(3. Kwatember.)
19	Neljap.	Tints	� 1, 59' p. l.
20	Reede	Taana	
21	Laup.	Mattheuſe p.	Wihma.

18. P. p. 3a. J. p. Suuremaſt k  ſuſt. Matt. 22, 34—46.

22	Pühap.	Moriſ	
23	��masp.	Hoſea	Selged
24	Teisip.	Joann. ſ. p.	ilmad.
25	Reſknäd.	Kleophaſ	
*26	Neljap.	Joann. �p. p.	� 9, 1' e. l.
27	Reede	Adolf	Wilu ilm.
28	Laup.	Wenzeslaus	

19. P. p. 3a. J. p. Almatud inimeseſt. Matt. 9, 1—8.

*29	Pühap.	Wihkli p������	Rahe ſadu
30	��masp.	Hieronymus	

1.	t��uſeb	päike	kell	5, 28	min.,	läheb	looja	kell	6, 24	min.
11.	—	—	—	5, 49	—	—	—	—	5, 55	—
21.	—	—	—	6, 11	—	—	—	—	5, 27	—

Oktober.

Sel kuul on

1	Teisip.	Maarja k. j. e. p.	
2	Reßknäd.	Bolrat	Wilud ööd.
3	Neljap.	Simson	
4	Reede.	Prants	☿ 2, 51' e. l.
5	Laup.	Amalie	

20. P. p. 3a. J. p. Pulma riidest. Matt. 22, 1—14.

**6	Pühap.	Õõikuse püha	
7	Esmasp.	Maali	Wihma
8	Teisip.	Samuela	
9	Reßknäd.	Saaf	fadu.
10	Neljap.	Arwid	
11	Reede.	Burghard	☿ 10, 53' p. l.
12	Laup.	Walfried	

21. P. p. 3a. J. p. Runinga-mehe pojast. Joann. 4, 47—54.

13	Pühap.	Angelus	
14	Esmasp.	Kai	Selged
15	Teisip.	Hedwig	ilmad
16	Reßknäd.	Thekla	

31 pööma.

Wiina-fuu.

17	Neljap.	Florentin	
18	Reede	Luuksa p.	€ 7, 28' p. I.
19	Laup.	Lutsius	
22.	P. p. 3a. J. p.	Kawalast sulaseft.	Matt. 18, 23—35.
**20	Pühap.	Lutheruse õige usu üleswõtm. p.	Tuulne
21	Esmasp.	Ursal	ja
*22	Teisip.	K a s a n i p.	külmetab.
23	Rektnäd.	Severin	
24	Neljap.	Hortensia	
25	Reede	Crispin	⊙ 10, 23' p. I.
26	Laup.	Amandus	
23.	P. p. 3a. J. p.	Rohu rahast.	Matt. 22, 15—22.
27	Pühap.	Capitolin	
28	Esmasp.	Simon Juud.	
29	Teisip.	Hels	Lumesadu.
30	Rektnäd.	Abfalon	
31	Neljap.	Wolfgang	
1. tõuseb päike kell 6, 34 min., läheb looja kell 4, 59 min.			
11.	—	—	6, 57 — — 4, 32 —
21.	—	—	7, 21 — — — 4, 7 —

November.

Sel kuul on

1	Reede	Pühade pääw	
2	Laup.	Hingede pääw	11,30' p.l.

24. P. p. 3a. J. p. Päämehe tütar n. weritõb. naene.
Matt. 9, 18—26.

3	Pühap.	Thileman	
4	Esmasp.	Otto	Lumesadu
5	Teisip.	Lotta	ja
6	Kesknäd.	Leonhard	udused
7	Neljap.	Enno	ilmad.
8	Reede	Aleksandra	
9	Laup.	Theodor	

25. P. p. 3a. J. p. Jerusalema äraristmisteft.
Matt. 24, 15—28.

10	Pühap.	Martin Luther	11, 9' e. l.
11	Esmasp.	Martin piiskop.	Ilmad
12	Teisip.	Joonas	lähwad
13	Kesknäd.	Eugen	ikka
**14	Neljap.	Widrik, Ap.	14. Keiserin. f. p.
15	Reede	Leopold	külmemaiks.
16	Laup.	Ottomar	

Tetsember.

Sel kuul on

1. Krist. tul. p. Kristuse sissejõitmisest. Matt. 21, 1—9.

1 Pühap.	Arnold	
2 Esmasp.	Kärsna	D 7, 52, p. 1.
3 Teisip.	Kola	
4 Kolmnäd.	Barba	Lumesadu
5 Neljap.	Sabina	
**6 Reede	Rigula p.	6. Troonipärija nimepäev.
7 Laup.	Antonia	

2. Kristuse tulek. p. Wiimse päewa tähtedest.
Luuk. 21, 25—36.

8 Pühap.	Maria saam. p.	{ Talwe h. l. 5 p. l. ☾ 10, 29' p. l.
9 Esmasp.	Juhkum	
10 Teisip.	Judit	
11 Kolmnäd.	Woldemar	Läheb ifka
12 Neljap.	Tiili	
13 Reede	Lucia	külmemaiks
14 Laup.	Nikajus	

3. Kr. tul. p. Joannes wangi-tornis. Matt. 11, 2—10.

15 Pühap.	Johanna	
16 Esmasp.	Albina	☾ 1, 52' p. l.

31 pööma.

Jõulu-kuu.

17	Teisip.	Hinno	
18	Keskäd.	Christoph	Selge
19	Neljap.	Lot	taewas ja
20	Keede	Abraham	kange külm
21	Laup.	Tooma pööm	

4. Krist. tul. p. Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28.

22	Pühap.	Beata	kange külm
23	Ösmasp.	Kohwer	
24	Teisip.	Adam, Gewa	☉ 9, 14' p. l.
**25	Keskäd.	1. Jõulu p.	
**26	Neljap.	2. Jõulu p.	Heitlik ilm
*27	Keede	Öwang. Joann.	lumefadu
28	Laup.	Süüta l. pööm	

Pühap. p. Jõulu p. Siimeon ja Hanna. Luk. 2, 33—40.

29	Pühap.	Noa	
30	Ösmasp.	Taawet	Selge.
31	Teisip.	Silwester	

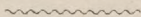
1. tõuseb päike kell 8, 43 min., läheb looja kell 3, 6 min.

11.	—	—	8, 52	—	—	3, 7	—
21.	—	—	8, 50	—	—	3, 19	—

Kroonupühhad,

mis kiriku sääduse järel maa-kirikutes tulewad pühitseda.

- 1) Küünla kuu 26. pääwal. Keisri Majesteedi ja kõige Weneriigi Walitseja *Aleksandri Aleksandrowitsshi* sündimise pääw.
- 2) Paastu kuu 2. pääwal. Keisri Majest. ja kõige Weneriigi Walits. *Aleksander Aleksandrowitsshi* trooni pär. p.
- 3) Lehe kuu 6. pääwal. Suurwürsti ja Troonipärija *Nikolai Aleksandrowitsshi* sündimise pääw.
- 4) Lehe kuu 15. pääwal. Meie Keisri *Aleksander Aleksandrowitsshi* kroonimise pääw.
- 5) Geina kuu 22. p. Keiserinna *Maria Feodorowna* nime p.
- 6) Lõikuse kuu 30. pääwal. Meie kõrge Keisri *Aleksandri Aleksandrowitsshi* n. pääw.
- 7) Talwe kuu 14. pääwal. Keiserina *Maria Feodorowna* sündimise pääw.
- 8) Jõulu kuu 6. pääwal. Suurwürsti ja Troonipärija *Nikolai Aleksandrowitsshi* nime pääw.

Meie suure Wene-Keisri suguwõsa.

Aleksander Kolmas Aleksandrowitsh, Weneriigi Keiser ja Tšewalitšaja, Poolama kuninga, Soomemaa suurvürst j. n. e. sündinud 26. Kiiunlatuu pääwal 1845, walitseb 1. Paastufuu pääwast 1881. Tema abikaasa:

Maria Weodorowna, Weneriigi Keiseriina — Taani kuninga tütar, — sünd. 14. Talwekuu pääwal 1847 — laulatud 28. Wiinakuu pääwal 1866. Nende lapsed:

1. Suurvürst ja auijärje pärija **Nikolai Aleksandrowitsh**, sünd. 6. Lehekuu pääwal 1868.
2. Suurvürst **Gregor Aleksandrowitsh**, sünd. 27. Jürikuu pääwal 1871.
3. Suurvürstiina **Kseenia Aleksandrowna**, sündinud 25. Paastufuu pääwal 1875.
4. Suurvürst **Mihail Aleksandrowitsh**, sünd. 22. Talwekuu pääwal 1878.
5. Suurvürstiina **Olga Aleksandrowna**, sündinud 1. Jaanikuu pääwal 1882.

Keisri Härra wennad ja õed.

1. Suurvürst **Wladimir Aleksandrowitsh**, sünd. 10. Jõulukuu pääwal 1847. Tema abikaasa: Suurvürstiina **Maria Pawlowna**, sünd. 7. Lehekuu pääwal 1854, laulatud 16. Lõikusekuu p. 1874. Nende lapsed: a) Suurvürst **Kirill Wladimirowitsh** sünd. 30. Mihklekuu p.

1876. b) Suurwürost Boris Wladimirowitsh, sünd. 12. Talwe kuu pääwal 1877. d) Suurwürost Andrei Wladimirowitsh, sündinud 2. Lehe kuu pääwal 1879. e) Suurwürostiina Helena Wladimirowna, sündinud 17. Nääri kuu pääwal 1882.

2. Suurwürost **Aleksei Alekxandrowitsh**, sünd. 2. Nääri kuu pääwal 1850.

3. Suurwürostiina **Maria Alekxandrowna**, sünd. 5. Wiina kuu p. 1853, laulatud 11. Nääri kuu pääwal 1874 Inglise printsi Alfred v. Edinburgi abikaasaks.

4. Suurwürost **Sergei Alekxandrowitsh**, sünd. 29. Jüri kuu pääwal 1857.

5. Suurwürost **Paawel Alekxandrowitsh**, sünd. 21. Mihkle kuu pääwal 1860.

Keisri Härra onud ja tädid.

1. Suurwürost **Konstantin Nikolajewitsh**, sünd. 9. Mihkle kuu pääwal 1827. Tema abikaasa on Saksen-Altenburgi hertsogi õde Alekxandra. Nende lapsed: a) Suurwürost Nikolai Konstantinowitsh, sünd. 2. Kiiinla kuu p. 1850. b) Suurwürostiina Olga Konstantinowna, sünd. 22. Lõikuse kuu pääwal 1851, laulatud Kreeka kuninga Georg I. abikaasaks, 15. Wiina kuu pääwal 1867. d) Suurwürostiina Weera Konstantinowna, sünd. 4. Kiiinla kuu p. 1854. e) Suur-

würst Konstantin Konstantinowitsch, sündinud 10. Lõikuse kuu p. 1858. g) Suurwürst Dimitri Konstantinowitsch, sünd. 1. Jaani kuu pääl 1860.

2. Suurwürst **Nikolai Nikolajewitsch**, sünd. 27. Heina kuu p. 1831, laulatud 25. Määri kuul 1856, Oldenburgi printsi Peetri tütreaga, Aleksandra Petrownaga. Nende lapsed:

a) Suurwürst Nikolai Nikojajewitsch, sünd. 6. Talwe kuul 1856; b) Suurwürst Peeter Nikolajewitsch, sünd. 10. Määri kuul 1864.

3. Suurwürst **Mihail Nikolajewitsch**, sünd. 13. Wiina kuu p. 1832, laulatud Baadeni printsessi Olga Weodorownaga, 16. Lõikuse kuu 1857. Nende lapsed:

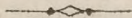
a) Suurwürst Nikolai Mihailowitsch, sünd. 14. Juri kuul 1859; b) Suurwürstiina Anastasia Mihailowna, sünd. 16. Heina kuu 1860, laulatud Mecklenburg-Schweriini troonipärija abikaasaks; d) Suurwürst Mihail Mihailowitsch, sünd. 4. Wiina kuul 1861; e) Suurwürst Georg Mihailowitsch, sündinud 11. Lõikuse kuul 1863; g) Suurwürst Aleksander Mihailowitsch, sündinud 1. Juri kuul 1866; h) Sergei Mihailowitsch, sündinud 25. Mihkle kuul 1869; i) Suurwürst Aleksei Mihailowitsch, sündinud 16. Jõulu kuul 1875.

4. Suurmürstiina **Olga Nikolajewna**, sünd. 30. Lõikuse kuu 1822, laulatud Württembergi kuninga Kaarel Wriidriik Aleksandrega 1. Heina kuul 1846.

5. Suurmürstiina **Maria Nikolajewna**, (surnud 6. Kiiunla kuul 1876.) Tema lapsed:
 a) Marja Maksimilianowna, sünd. 4. Wiina kuul 1841, laulatud Baadeni printsi Ludwigi abikaasaks; b) Nikolai Maksimilianowitsh, sünd. 23. Heina kuul 1847; d) Eugeenia Maksimilianowna, sünd. 20. Paastu kuul 1845, laulatud Oldenburgi printsi Aleksandri abikaasaks; e) Eugen Maksimilianowitsh, sünd. 27. Määri kuul 1847; g) Georg Maksimilianowitsh, sünd. 17. Kiiunla kuul 1852, laulatud Oldenburgi Suurhertsogi tütre Therese Petrownaga.

Keisri herra wana onu tütar:

Suurmürstiina **Katarina Michailowna**, sünd. 16. Lõikuse kuu p. 1827, Mecklenburg-Strelitsi hertsogi Georgi lesk.

Teadaandmised lada-pidamistest.

Nääri-knn.

7. Orgita-mõisas 2 p.	17. Länemaal 2 p.
7. Tartu-linnas 3 n.	21. Wolmeri-lin. 6 p.
7. Ria-linnas 3 p.	25. Berno-linnas 3 p.
9. Berro-linnas 3 p.	25. Willandi-lin. 3 p.
10. Haapsalu-lin. 2 p.	26. Reblastes 2 p.
17. Kolloweres 2 p.	27. Rakvere-lin. 2 p.

Küünla-knn.

2. Baldiskis 2 p.	15. Willandis 3 p.
2. Willandis 1 näd.	15. Wõnno-linnas.
2. Berros.	15. Ria-linnas.
2. Balkas 8 p.	18. Jõhwis 2 pääwa.
4. Tartus 2 p.	22. Berros 1 näd.
4. Narwas 4 p.	26. Riwilo-mõisas 2 p.
Audrus, reede e. Wastl.	27. Lemsali-linnas.
Vihholas Esmaspäaw
enne Wastla-päwa.	

Paasto-knn.

Reila kiriku juures Es-	Raplas 1. Esm. 2 p.
maspäaw pärast 3.	15. Kellamäe-mõisas
Püh. 2 pääwa.	Saaremaal, 2 p.

Jürri-knn.

Paide-linnas, Neljap. ja	10. Wõrrus 2 p.
Reedel pär. Ülestõus-	20. Hannila-mõis. 2 p.
mise püha.	

Lehe-kuu.

9. Võõsus.

9. Räpinas.

Jaani-kuu.

11. Võnnos 7 p.

24. Võrro-linnas.

16. Rakveres 2 p.

26. Valka-linnas.

20. Tallinnas 2 näd.

27. Tallinnas 1 näd.

20. Ria-linnas 3 näd.

29. Tarvaste-mõisas.

20. Paide-linnas.

29. Tartus 2 p.

22. Willandis 2 p.

Seina-kuu.

1. Pernus 2 p.

20. Pernus 3 näd.

2. Karksi-mõisas.

20. Rias 3 pääwa.

9. Abfeli-mõisas.

26. Wolmeri-linnas.

10. Kuresaares 12 p.

Võikuse-kuu.1. Saaremaal, Jam-
ma kihelkon., Cere-
mõisas 3 p.

24. Kosse-mõisas.

24. Kosfi-mõisas.

24. Uue-mõisas.

10. Valka-linnas.

24. Kilingi-mõisas.

10. Lemfali-linnas.

28. Võru-linnas.

15. Helme-mõisas.

30. Kantso-mõisas.

Mihkli-kuu.1. Torfi-mõisas Jam-
ma kihelk. Saare-
maal 3 pääwa.

2. Tammistes 2 p.

4. Räppinas 2 p.

5. Sindis 2 p.

2. Abja-mõisas 2 p.

8. Tartus 3 p.

8. Kopakas Saarem.	18. Audrus.
9. Abseli-mõisas.	20. Wändras 2 p.
9. Karstna-mõisas.	21. Baldiskis 2 p.
9. Burtnefu-mõisas.	24. Willandis 2 p.
10. Patkülas.	24. Lihulas 2 p.
10. Oldre-mõisas.	25. Burtnefu-m. 2 p.
10. Paides 1 p.	26. Pernus.
10. Salatfis (Muhum.)	26. Kuresaares 2 p.
10. Sürgaweres 2 p.	26. Tallinnas 3 p.
13. Ants-mõisas 2 p.	29. Tartus 3 p.
14. Haapsalus 2 p.	29. Walgas 2 p.
15. Kuresaares 2 p.	29. Rawanurme 2 p.
15. Põltsamaal 2 p.	29. Rakweres.
15. Beeterburgi kuber.	29. Reblaste-mõisas.
Duduwa freisfis Stro-	29. Jõeletmes, nädal
gowa luteruse usu	pär. Mihkli p.
firifu juures 3 p.	Raplas, 1. Reedel pär.
16. Kirepi-m. 2 p.	Mihkli p.

Wiina-kun.

1. Saaremaal, Kaar-	5. Wööbsus.
ma Suures mõisas	6. Lutsnikis 2 p.
3 pääwa.	6. Tarmastus 2 p.
2. Wastse-mõis. 2 p.	7. Wõrul 3 p.
4. Koloweres 2 p.	9. Lemfis.
4. Pühajärwe-m. 3 p.	10. Kää-mõisas 2 p.
4. Jõhwis 3 p.	10. Kassinurmes 2 p.
5. Awinurme-m. 2 p.	11. Laatre-m. 2 p.

15. Lustiwere-m. 2 p.	20. Wändras 2 p.
15. Orlu-m. 2 p.	22. Nissi-mõisas.
16. Wõnnus 2 p.	28. Wolmaris 2 p.
18. Wõniste-mõisas.	28. Jõgewa-m. 2 p.
19. Kulina-mõisas.	

Talwe-kuu.

1. Tartus 2 p.	15. Wigalas 2 p.
10. Mustwee-külas 3 p.	20. Walgas 2 p.
10. Wõrus 2 p.	25. Wiljandis 2 p.
10. Paides 2 p.	25. Wolmeris 2 p.

Jõulu-kuu.

1. Wast-Narwas 3 p.	12. Merjamas.
1. Mlagfiwi-m. Lahe-
fõrtsi juures.	12. Pernus, 3. Krist.
tulem. p. esmasp. ja
teisip. enne Jõulu.
5. Põraweres.	16. Paides 2 p.
6. Wööbsus.	27. Walgas 10 p.
10. Wõnnus 2 p.	
10. Riias Jõulu-laad
funni 10. Nääri-f.	

 Rubermangu kohtu käsu järele ei ole luba, et Laupäawal ega Pühapäawal laata pidada, waid, kui nenda juhtub, peab seda teise nädala esimesel argipäawal peetama.

Loomade sigitamise täädused.

1. Tiinuse aea arvamine.

Tiinuse hakatuse.	Tiinuse lõpetus			
	Hobustel	Weizel	Lammastel	Sigadel
1.	2.	8.	4.	23.
8.	9.	15.	11.	30.
15.	16.	22.	18.	7.
22.	23.	29.	25.	14.
29.	30.	5.	2.	21.
5.	6.	12.	9.	28.
12.	13.	19.	16.	4.
19.	20.	26.	23.	11.
26.	27.	3.	30.	18.
4.	2.	9.	5.	24.
11.	9.	16.	12.	1.
18.	16.	23.	19.	8.
25.	23.	30.	26.	15.
1.	2.	6.	2.	22.
8.	9.	13.	9.	29.
15.	16.	20.	16.	5.
22.	23.	27.	23.	12.
29.	30.		30.	19.
Januaril.	Detsembril.	Oktobril.	Juunil.	Apr.
Febr.	Januaril.	Novbr.	Juulil.	Mail.
Märtsil.	Febr.	Detsembril.	Augustil.	Junil.
Aprillil	Märtsil.	Januaril.	Septembril.	Aug.

Tiinuse hätatus.	Tiinuse lõpetus			
	Hobustel.	Weistel	Lammastel	Sigadel
14. Oktobril.	14. Septembr.	14. Juulil.	17. Märtil.	3. Weebruari.
21.	21.	21.	23.	10.
28.	28.	28.	31.	17.
4. Novembr.	5. Septembr.	4. Augustil.	7. Märtil.	24.
11.	12. Oktobril.	11.	14. Aprillil.	3.
18.	19.	18.	21.	10.
25.	26. Oktobril.	25.	28.	17.
2. Detsembr.	2. Novembr.	1. Septembr.	5. Mail.	25.
9.	9.	8.	13.	31.
16.	16.	15.	20.	7.
23.	23.	22.	27.	14.
30.	30.	29.	2.	21.
		6.		Apr. Märtil.

2. Tiinuse ehk kandmise aeg.

Restmiseks tiinuse ehk kandmise aegs arvatakse: hobustel 340 pääwa, weistel 285 pääwa, lammastel ja kitsedel 154 pääwa, sigadel 120 pääwa, koertel 63 pääwa ja kassidel 56 pääwa.

Rõige pikemaks kandmise aegs arvatakse: hobustel 419 p., weistel 321 p., lammastel ja kitsedel 158 p., sigadel 133 p.

3. Paaritamise aeg.

Hobune, lehm ja lammas tarvitavad paaritamiseks 22 kuni 36 tundi, siga 30—40 tundi. Kui nad figidust ei saanud, siis nõuab hobune 8—10 päeva järel uut paaritamist, lehm 21—28 päeva järel, lammas 14—21 päeva järel, siga 21—28 päeva järel. Poegemise järel otsib hobune paaritamist 14 päeva pärast, lehm 28 p. pärast, lammas 185 päeva pärast ja siga 35 ehk 42 päeva pärast.

4. Haudumise aeg.

Kanad hauduvad 19 kuni 24 päeva, haned ja pardid 28—32 p., kalkunid 26—32 päeva.

5. Sigitamiseks kõlbamise aeg.

Tätku võib 5 aastast kuni 20 aastani sigitamiseks tarvitada, märat 4—12 aastani, pulli 2—7 aastani, lehma $1\frac{1}{2}$ —10 aastani, kulti (upsu) 1—4 aastani, emmist 9 kuust kuni 8 aastani, jäärast 2—6 aastani, lammast 2 aastast kuni 8 aastani.

6. Ema-loomade arv.

Ühe isa-looma jaoks arvatakse ema-loomi: hobusel 35 kuni 40 tükki, veisel 40—50 tükki, lambal 35—40 t., kitsel 60—80 t., seal 25—30 t., kanal 15—20 t., pardil 10—12 t., hanil 5—8 t., kalkunil 8—12 t. ja tuil 1 ainselt.

Uue aasta laul.

Wiisil. Rõik kallis hinge õnnistus.

See, kellest aastad määrati,
 Kes kuu ja päewa looja,
 Meid aitab aastast aastani,
 On kõige õnne tooja;
 Ta seab aastad, päewad ööd:
 Sest kiitkem Tema armu tööd
 Ja tänagem nüüd Teda.

Ta keelas waenu meie päält,
 Bee, tule kahju, häda;
 Ta kaitseb nälga meie maalt
 Ja katku, nuhtlust sõda;
 Ta õnnistas kõik põllu töös
 Ja meie ette wõtmises
 Meil ikka abi jõudis.

Ta kuulis waeste laste häält
 Ja lese naeste palwed,

Neil' saatis tröösti ülemelt,
 Kes nõdrad, arad haiged.
 Ei sallind wale õpetust,
 Waid finnitab Ta kogudust
 See nurga kiwi pääle.

Oh Jumal! suur on Sinu arm,
 Mis näitsid Sa meil' waestel':
 Et patustel, kes tuhk ja põrm,
 Sai osa nii kui lastel.
 So Poja pärast wõta nüüd
 Ka kustutada meie süüd,
 Mis wanal aastal tehtud!

Ka selle uue aasta sees
 Meid wõtta õnnistada!
 Oh Jeesus! meie südames
 So waim lass walitseda!
 Et noorem wanematega
 Ja alam-ülematega,
 Rõik teeniksid Sind truist!

Terwise hoidmisest.

Meie ihu terwis on meil siin maapääl kõige kallim wara. -- Hinge õnnistuse nõudmise poolest täadwad meile meie hinge karjatsed ehk õpetajad hääd nõu anda, aga ihu terwise hoidmise poolest jälle õpetud tohtrid. Mõlemaid uskuda ja nende juhatast mööda teha on meie kohus ja oma kasu ihu ja hinge poolest. Nende kahe kõige tarwilisema asja poolest jõudu mööda ligimehele abiks olla, eks see ole meie kõikide kohus; aga kui meie ka ses wähemas asjas, see on terwise hoidmises tahaksime oma ligimehele kõigel meelel abiks ja nõuks olla; aga kui kaugale meie jõud niisuguses asjus ulatab? sest, et meie selle asja poolest tarwilist õpetust ei ole saanud. Selle asja poolest toetame endid õpetud tohtrite pääle ja laseme neid endid juhataada. Mis ma täna terwise hoidmise poolest kalendri lugejatele tahtsin kõnelda, seda teen ma ühe õpetud tohtri kirja järel, kes mõne aasta

eest soone lastmisest ja selle kasust ning kahjust on kirjutanud, mis nõnda käib:

„Armas maa rahvas! Mina olen teie keskes üleskaswanud, tunnen teie elu wiisi, kõik teie rõõmu ja häda. Ega sugu inimestel on Jumalast rõõmu, häid päivi, aga ka valu, wiletsust ja mõnda rasket häda siin ilmas osaks pandud. Aga mitte kõik ihulik waew, mis mõni teie seast kannab, ei ole Jumalast tema pääle pandud, waid iseenese rumalusest tema külge hakanud. — Mina olen tohter ja mõni teie seast on oma valu ja haiguse wastu minu juures abi otsinud. Enamiste kõik haiged, kes maa rahwa hulgast minu juure rohtu ja nõu otsima tulid, palusid, et ma neile pidin aadert (soont) lastma. — Wahel tegin ma, mis nad palusid, aga juurema hulgale feelasin ma aadri lastmist üsna ära; mitte sellepärast, et see töö mull oleks raske olnud! ei mitte; waid, et mina selgeste täadsin, et aadri lastmise läbi nende haigus oleks palju sandimaks läinud. Teie

wangutate wiist pääd, seda lugedes ja ütlete: „tühi jutt! mis kahju aadri lastmissest võib tulla, eks sant veri jookse välja? Jah, kui see tõsi oleks, siis mina ei keelaks mitte aadri lastmist, siis oleks sellest jo palju kasu. Aga mina küsin sinult, armas sõber, kas sinul ühes toovris võib olla hääd ja santi wett? Ei mitte! on ta hää, siis on ta kõik hää; on ta sant, siis on ta kõik sant. Nõnda on ka sinu werega lugu. Sinu soonte sees ei või mitte ühes koos hää ja sant veri olla. Mina tahan sulle näituseks seda lugu ära seletada.

Inimese ihu on, kuidas seda igapäev teite seast teab, luudest, lihast ja were soondest kokku pandud. Veri on elu ülespidaja; kõik luud ja liha saavad werest sünnitud. Veri ise sünnib toidusest, mis inimene sööb. Seda rohkem ja rammusam toit on, seda enam werd temast välja tuleb, seda tugevamaks inimene läheb; sest veri toidab luid ja liha. Raske töö all ja lahja

toiduse juures läheb veri maeseks, ei tema jõua enam ihu toita, luud ja liha lähewad nõdraks ja rammu hakab wähenema. Kui nüüd inimene mitte ei katsu were rammu parema, rammusama toiduse ja fergema töö läbi ülespidada, sünniwad selle were puuduse läbi küll mõne sugused haigused, sellele aga aadri lastmine wäga suurt kahju mõib teha. Selja roog ja ristluud hakkawad walutama, ei toit taha enam maitseada, kõht ei jõua toitu enam wereks teha, sest kõhu ehk seedmise rammu isegi peab terwest werest tulema; kõrwad kihisewad ja uluwad, pää on raske ja walutab ja ei mõi enam tööd teha, higistab juba ferge töö juures ja tunned ennast haige olemat. Mis sa nüüd teed. Sa pistad 3 kopikat raha tasku ja lähed küla aadri lastja juure ja palud, et ta sulle aadrit laseks. Ega tema seda ei feela, 3 kopikat on ka asi; tema on wa' lõbus, hää mees! ta paneb sind pingi pääle istuma, annab kapi kätte ja lööb ühe joone kääwarre pääl ja tõise jala

pääl lahti. Beri jookseb väga häästi, aga on „üsna paks ja must;“ were lastja ütleb, et oleks juba ennemalt tarwis olnud werd lasta, sest „weri on üsna must.“ Juba kauks werd täis ja fina hakkad pingi päält maha nõrkema. Nüüd pannakse soont finni, fina maksad temale waewa palka ja lähed tänades kodu poole; tuned ennast küll väga nõder olewat, aga walu on ometi järele annud. Nüüd küsin mina sind, armas sõber, mis see were lastja finuga on teinud? — Mina aga tahan sulle seda öelda: tema on üks paar aastat finu elu pääwadest maha kustutanud, seda on ta see kord soone lastmisega teinud!

Et fina seda asja selgemini mõistaksid, tahan sulle tähendusega äraseletada:

Ühe ilusa aru-maa sees oli kena järv, kus selge wesi sees, mis aru-maad ja põldu oma kallastes toitis ja kastis. Kõik kodu ja metsa loomad käisid selle järwe kaldas oma jänu kustutamaks, ja sigisid filma nähes. Kega mööda hakkas wesi segasemaks

minema ja wiimate haisema. Rõik loomad hoidwad järwest eemale; ei aru hein ega põllu wili ei kaswanud enam nii kui enne. Rari hakab pödema ja põllu wili närtfima. Riiud oli küla rahwas kimpus ja ei täadnud, mis teha. Üks wa' joodik ja Jumala kartmata mees andis nõu „targa“ juure minna, nõu ja abi otsima; tõised küla rahwas, kes auusa meelelisemad olid, pidasid seda nõu jõleduseks, ja see oli õigem mõtte; sest „tark“ ei olnud keegi mu kui soone lastja; see aga wastas: „Ratsume järwele soont lasta! nõnda kui inimese weri wahel hukka läheb ja soone lastmise läbi jälle paremaks saab, ehk ka järwe wesi läheb selgeks, kui meie üks osa paha wett wälja laseme.“ Ei keegi tõine täadnud paremat nõu ja rahwas mõtsid labidad kätte, läksid järwe ääre ja hakkasid üht suurt kraami järwest küla poole kaewama. Mõni pääw sai libedasti tööd tehtud, ja maata! nädala pärast jooksis suur soon järwest wälja küla poole, täis segast ja hai-

fewat wett. Küla rahwas ootis nüüd, et wesi järwes pidi selgeks ja hääks saama; aga ilma asjata! wesi järwes hakkas küll alanema, aga weel enam haisema. Nüüd nägid küla rahwas küll, et see töö ilma asjata oli tehtud ja, et sest soonelaskmise kraawist mingitsugust kasu ei olnud. Hakkasid nüüd järwe puhastama; töid tema põhjast kõiksugu mädant puu-tompisid, raipe kehaskid ja mitmetesugu risu ja ränka wälja, ja waata! jälle nädala pärast wesi läks puhtaks ja selgeks:

Waata nüüd armas sõber, see järw on sinu were jarnane. Kui sina nüüd ennast were waesuse poolest tuned haige olemat, siis teed ka niisammuti kui ülemal tähendut küla rahwas esmalt tegid. Sina laised enesele soont, nagu nemad haisewa järwele. Nemad lasksid küll hää hulga wett järwest wälja, aga järwe wesi ei läinud see läbi mitte selgemaks, waid hakkas weel enam haisema. Nõnda on lugu just sinu werega. Soone lastja lasseb sinul küll üks

hää oja werd wälja, aga ega sellepärast haiguse mädant tombid ja raipe lehad sinust ei ole wälja tulnud. Tema on soone laskmisega sinu rammu küll wähendanud ja sellepärast sa mõni aeg ei tunne nõnda tugewaste oma walu ; aga pärast kaswab haigus seda ruttemine ja suurema wäaga, nagu wesi järwes pärast kraawi kaewamist weel enam haisema läks ; sest, et sinu jõud ja rammu were laskmise läbi on wähenenud haiguse wastu panna. Mina annan teile kõigile üsna hääst südamest seda nõu: ärge laske enestele mitte soont ; iga soone laskmise lühendab teie elu pääwi. Kui selg ja ristluud kangeste walutawad, siis laske parem 4 wõi 6 kuppu sarwe pääle panna, see toob ennemine kasu. "

Siin olen nüüd armsa lugejatele üht juhatust ette pannud soone laskmisest. Seda juhatust on Dr. Hirsch Peeterburgist wäga tänu wäärisel kombel meie rahwale 1857 aastal „Bernu Postimehes" awaldanud. Sest acast kui seda säält lugesin põlgan

mina ikka soone lastmist; ja vaatke, mis selle põlgamisel minule põhjuseks on: 1) see tohtri juhatus, kes mind nagu unest üles äratas ja 2) minu oma haigus, mis mo filmad õieti lahti tegi seda juhatusustuma ja tõeste tõeks pidama. — Et see lugu mõnele mõiks kasuks olla, siis räägin seda üsna lühidelt ära:

Nagu meie seda kewade aial iga ühest puu ehk rohu, või wilja taimest nääme, mis lõpsakalt kasvab, kui õrn ja nõrk tema on; nõnda on ka kõik loomade ja inimese sugu omas nooruses. — Mina sain oma terwisele üsna lapse põlmes 15 aasta vanaduses suurt wiga. Raske kiwi weretamise juures kiwi-töö kallal wenitasin oma ihu sooned rängaste ära. Seda wiga pidasin ligi 20 aastat kinni. Sööma isu oli ära; ehk kui mõni kord isuga sõin, seda offendasin warsti wälja. Sell wiisil elades, et ma küll wäga arma woodis maas olin; aga ka mitte ühte ainust tundi enast terve ei tunnud olewat jään ma aeg

aealt nii lahjaks, et nagu üks lahja tursk wälja näitsin, kellel küll oma jägu pääd on, aga fehal jämmust mitte fedagi; riided laperdasiwad mull muidu ümber kontide nagu paadi puri õbu tuulega; igaüks kes mind nägi, arwas ka, et mind patust pöörmise pärast weel jeks aastaks elama jäätud; ise ma ei mõistnud ka teist wiisi armata. Tõist waewa ja walu, mis ma ses põlwes tundsin ja kuidas seda parandada püüdsin jätan nimetamata, ühte aga nimetan, et see soone laskmise kasu tunnistab ja meie käes olewa juttuga ühte läheb.

Mina tundsin oma pää alati haige ja raske olewat. Et mull juba noorest põlwest saadik pää waral natuke tööd ja toimetust oli, seega püüdsin ka selle eest iseäralikult hoolt kanda, et seegi termem oleks. Suurema jäu teha haigus ööldi see wiga olewat, et „naba asemelt ära on,” et küll naba omas loodud paigas ikka oli. Et aga pää külges naba ei ole, mis paigast

mõiks ära minna, siis pidi sell jo ometi
 üks tõine wiga olema; seda ööldi jälle
 „sandi were“ wiga olewat, mida soone
 lastmine aitab. — Häda peab wana rahwa
 sõna mööda härja kaewu ajama, mis siis
 minu häda mind soone lastja juure ei pi-
 dant ajama, kust ma üksnes abi pidin
 saama, ilma mingitsugust kahju kartmata.
 Mo ihu tahab praegu seda kirjutades wä-
 gisi wärisema hakata, sest et seda hirmust
 were walamist oma meele pean tuletama.
 Soone lastmise järke, kui nõdrus oli mööda
 läinud, tundsin pää natuke fergema olewat,
 aga pärast oli wiga endine ehk weel pa-
 hem. Iga mees, kes mind tundis halas-
 tas mo waese terwise pärast. Need, kes
 enne pää haiguse pärast soont lastnud üt-
 lesid, et, kes kord on soone lastmisega hak-
 kanud oma terwist hoidma, see peab kõige
 wähemalt iga aasta kord soont lastma ja
 ma tegin ka seda. Esimisel korral jooksis
 weri väga häästi, mis iga järgmise kor-
 raga vähemaks jäi kunni 1855 aastal,

kui soone laskeja juure läksin sugugi enam ei jooksnud. — Mind jäati küll ilufaste pingi päale istuma ja luua warss anti peusse, arst laskis oma soone pistoliga paar pauku kää-kõwerduse sisse ühte haawa — werd ei tule. Ta kässib mind oma sõrmi liigutada, — werd ei tule. Ta laskeb weel paar pauku sellesama märgi sisse, — werd ei tulnud siiski mitte, aga minu filmad läksid kirjaks ja pale ööldi walgeks lõõwad. See oli minu wiimne soone laskmise kord. Pää oli ikka raske ja haige. Kui neli aastad ilma soone laskmata olid mööda läinud siis sain ka oma wenitud joonte haigusest lahti ja jõök hakkas maitsuma, mis sell aeal, kui werd nii palju ära pil-lasin mitte korda ei läinud; et küll mittu häädki arstid läbi katsusin. Kümme aastat pärast wiimist soone laskmist olin ma keha poolest juba kaunis, kena paks pois, ja iga aastaga sain weel tugewamaks. Kui nüüd mitte wanus hõbe walget mo pale ümber ei hakkaks jäädma ja prilli nina

pääle toppima, ja kui nooremad inimesed teed käies see edewa ruttu käimise maha jätaksid, siis arwaksin ennast weel noore mehe olewat. — Waata armas sõber, see on see põhjus, miks mina soone lastmist põlgan. Kui mitte Dr. Hirsch seda tüki ei oleks awaldanud, kes teab? ehk oleksin mõne aasta järel jälle hakkanud werd lastma — ja oleksin wissist nüüd juba ammu haudas olnud. Seepärast, tuhat tänu neile õpetud meestele, kes töö-teuga, suusõnaga ja ka weel kirjaga oma kaa-inimestele püüdnud hääd teha, hääd õpetust andes.

Wiimaks ütlen kõigile sõbradele, et armastus sundis mind seda lugu terwise hoidmisest awaldama; sest paljugi kuulen weel ikka soone lastmist kiitwad. See võib ka olla, et mõni haigus soone lastmist tarwitab, aga seda saagu üksnes õpetud tohtrite juhatusel mööda tehtud, muidu mitte. Beri on inimese ihu elu ja ramu, seda hoidku iga üks kofku, seda ei ole kellegil

nii palju ülearu, et jeda sünniks pillata. Kui nüüd keegi tahaks mõelda, et mina ainult küla „tarfade“ ja „wee tegiate“ juures oma haiguse aeal olen abi otsimas käinud, see eksib; sest neid olen ma väga laugelt põlganud. Soone lastmisele eksitasid mind teised inimesed, kes ennast nii sama haiged ütleksid olnud ja soone lastmisest paremaks saanud olevat. Ja et ma sell wiisil ka kõige parema tohtri rohtu pruukides paremaks ei saanud, oli jo üsna loomulik ja õige; sest ma olin jo oma ihu elamiseks tegiat, see on werd ihust wälja lastnud, mis peab rohi sääl aitama? Kui ma were lastmist olin maha jätnud ja aega mööda uut werd ja rammu olin kosutanud, siis wast aitaksid need samad rohud ja abi nõud mind terwisele, mis ma enne jo kaua aega ilma kasuta olin pruukinud.

Spetuse raamatuid ja aea lehti lugeda, saadab meile väga palju kasu; neist oli kolmekümne aasta eest veel suur puudus.

Kes meie päivil veel rumaluse fotti pääs kannab, see wist ei tahagi targemaks saada.

Kaljakad juttud.

**Kuidas mõnikord ka riietest võib
lahki saada.**

Uhel ilusal päawal läheb hulguš, katkend riietega naesterahwas mööda maanteed majast mööda. Kortliline Mari näab teda, on ka enne teda näinud, teab ka selgeste, et ta tarf kaartiladuja on ja kutsub teda sisse. Kaartiema Ann tuleb ka ja räägib nii targu ja salaja, et leš perenaene Juula ja ilma meheta kortli naene Mari filmapišk mõlemad teda uskuma jäid: See võib midagi mõista, arwasiš nad warši, — ja on jušt meile õnneks täna seie juhtunud. Nüüd rääkiwad nad nii salaja ja nii tasa, et wend kes alles poisike, sest kõigest mitte maikugi aru ei saa.

Wiimaks on asjad nii kaugele saanud, et külaline apteki peab minema rohtu tooma. Aga kuidas ta võib minna, riidehilbud on selle reisi tarwis hoopis alatumas korras, mis küla nurkifaudu weel waewalt passiwad, need linna uulitsal enam ei kõlba. Noh, eks sellega saa ka walmis. Mis targal kaartiemal puudub, seda Suulal Mari jälle on. Kaartiema mõtab oma täitand hilbud selgast maha, peseb enese ihu mitmest kohast puhtamaks, kui ta enne oli, paneb siis Suula kiriku riided selga, Mari siidi rätikud, tõist kaela ja tõist päa ümber. — Waata imet, kaartiemal võib warsti 20 aastat eluacast maha armata, näitab wälja nagu nägis noorik. — Nõnda ehitud läheb ta aptekist rohtu tooma; 15 kop. raha sai kaasa antud. — Kas Suula Mari tarfa ka ligemalt tundsid? Mis tarwis seda, nad täadsid jo, et ta tarf oli, mis muud enam tarwis? Aga tarf tahtis neile ka oma ainust ja päris tarfust näidata. Ta wõttis raha ja hakkas minema.

„Dodate jenni, kui ma tagasi tulen,“ ütles ta veel wiimseks. Lest ja meheta naene waatsid ukse ees veel taga järele ja kõnlesid isekeskes : Jumal olgu tänatud, et just niisugune õnn meile on tulnud. Nüüd võime jälle abi leida, ja — mis veel pääasi on, edespidi veel kord mehele saada, ei ole enam nii käge kaaluline nagu tänini. — Noh, mis rohtu siis tarf tõi ? et sellega nii suuri asju pidi korda saadetama. Armas sõber, seda ma ei tea praegu veel mitte, ja Juula Mari ka mitte ; sest tarf ei ole aptekist veel tagasi tulnud. Juula Mari olid teda ilufaste riidesse pannud, 15 kop. raha kaasa annud ja läks tarf Ann, nagu kivi wette. Mina arwan, et Juula Mari targa riide narude päale waadates, mis ta neile kautsioniks oli fiske jätanud, palju targemaks on saanud, kui see oodatud rohtudega oleks jõundinud.

Karja poisj Suu kuugistas tiitjeste perenaesest antud pruukosti wõid-leiba kurgust

alla ja luges iseeneses: „kolm — neli — viis —“ Peremees, kes seda tähele pani, küsis: „Poiss, keda sa saäl nääd ja loed, oled sa jõrmiks jäänud?“ Juku vastas: „Ei ühti, ma arvasin praegu järele, kui palju tigedaid naesi meite külas peaks ühte kofku olema.“ „Sio, kui palju siis said?“ küsis peremees. „Meite perenaesega kofku on neid umbest seitse, enam ühti.“ — Pläuhh! andis peremees Jukule üht õhtu poolse kõrwa pääle. — „Sina pörjas, nõndaks sina tohid oma perenaest tigdeaks naeseks lugeda! — „Ai, ai, ai,“ kisendas Juku, „armas peremees, andke andeks, mina olen efsinud, ilma meie perenaeseta on neid umbest kuus tükki, mitte üks rohkem!“

Ruttu sammul ja täis hirmu tuleb Tõnis esmaspääwa homikul löötsutades koftri juure ja palub ärdal meelel: „Kulla koftri papa, trööstige mind, mo jüda mä-

riiseb kui haawaleht ja peksab hirmsaste, karta on, et ta külje luude wahelt wälja tungib! Gile õhtu, jah see oli eile õhtu, kui ma kiriku kõrtsist ära tulin, nägin ma kodukäiat üsna elawalt, mis üsna walmis tont oli."

Rõster: „Kus pool?"

Tõnis: „Papa, teie teate küll, kui ligidalt jalgrada kiriku seinast wastust läbi käib, ta see-tõine tungis säält siiski minuga seltsis läbi, hoidis aga ennast üsna seinast wastu ja ei jäänud sugugi minust taha, ega läinud ette ka mitte."

Rõster: „Mis näul ta ennast sulle näitas?"

Tõnis: „Musta soku näul."

Rõster: „Tõnis, sa oled wana kartlik argpüks. Eks sa seda siis ei tunnud, see oli jo sinu oma wari (wilu) —? sest sa olid siis wist, just nagu..."

Rätsep ja rehepapp — istusid ilusaste

pulma pinkis ja pigistasid õlle kannu, kes nende kahe wahele oli juhtunud. Rehepapil tuli tuline himmu rätsepat piretene pilgata ja ütles: „Kuule wader, mis sest peaks wälja tulema, ehk mis sa sest arwad, kui me' kord katsuksime salmikesse ka walmis walada?“ „Minu poolest üks kõi!“ ütles rätsep, „eks ta ole asi ka, — kui sina aga otsa üles wõtad.“

Rehepap: „Noh, pane siis tähele:

Jumal aitab waesid Näärist Nääri;
Kõi on rätsepa, mis langeb üle kääri.“

Rätsep: „Kena küll, wäga kena! — aga nüüd on minu kord ka öölda, et ma küll seda ise ep ole teinud, mis sest?:

Kui mittu kord on härral nap,
Ja wäga rikas rehepap,
Kell mõni kat ja mõni waf
On tulnud just kui õnne saak. —
Tuul puhub kogu —“

„Pea, — pea finni,“ hüüdis rehepap wahele. „Jätame salmi tegemist tõiseks korraks, sest ei tule täna midagi suurt

asja mälja." — Kui koera miskat ja kaigas
pihta juhtub, siis ta karjub. Nõnda ka
rehepap.

Iga mehel oma arvamine.

Mihkel. „Kuule Jaak, mis sinu sugune
ka rikkusest arwab? eks ta ole ikka üks
väga kallis asi?”

Jaak. „No miks ei? rikkuse pärast
arwatakse mittu rumalat targemaks kui nad
on, ja mittu kelmi paremaks, kui õiget
inimest; seega on rikkus asi küll. Seda
olen sagedaste kuulnud ja näinud.”

K u u l u t u s.

1885 aastaga tuleb aealeht

„Saarlane“

jälle kui möödaläinud aastal üks ferd nädalis välja ja saab täadustama oma- ja väljamaade täadusi, nõnda et iga üks kes teda loeb, aru võib saada, mis maailmas ette juhtub.

Jututuba saab lugejatele häid ja waga lõbusaid juttusid pakkuma.

☞ „Saarlane“ on esimene Gestikeele aealeht meil Saaremaal ilmunud, sellepärast saab iga Gestlane, kes oma rahwast armastab, üleskutsutud, seda ettevõtmist tellimise läbi, toetada.

Lehe hind on Saaremaal aastas 1 rbl. 50 kop.

poole aastas 1 „ — „

Kroonu postiga aastas 2 „ — „

poole aastas 1 „ 25 „

„Saarlase“ toimetus.

